

צנון שחתכו בסכין⁽⁷⁰⁾ שחתך בה בשר – אסור לאוכלו בכותח.

קישות שהיא מתוקה, אין השמנונית נבלעת, אלא היא צפה על מקום החתך, ולכן, גריר גורר בסכין מעט לבי פסקיה למקום החתך ומסיר את השומן הדבוק שם, ואכיל.

קיב-א והני מילי צנון דאגב חורפיה בלע. אבל

בבישול ובדיעבד מותר כדעת המחבר. ולדעת הרמ"א הדין בגמרא נאמר רק בדגים ורתחים שהוכנסו לקערה צוננת שאינה עומדת על האש. או להיפך דגים קרים לתוך קערה רותחת שאינה עומדת על האש. אבל אם שניהם ורתחים, דינם כצליה שאסור לכתחילה, ולכן, אם רוצה לבשל אוכל ובדעתו אחר כך לאכלו עם חלב, אסור לכל הדעות לבשלו בכלי בשרי ואפילו אינו בן יומו. מפני שאין עושים נותן טעם שני לכתחילה. [ובדיעבד אם התבשל בכלי שאינו בן יומו, מותר לכל הדעות לאוכלו עם חלב. וכן פסק החכמת אדם כלל מ"ח סעיף ב' שאפילו מים שהורתחו בכלי בשרי שאינו בן יומו מותר לשתותם בקפה עם חלב]. ואם קרה שהתבשל אוכל או נאפתה עוגה בכלי בשרי בן יומו, לדעת השלחן מותר לאוכלה עם חלב. ולדעת הרמ"א אסור לכתחילה לאוכלה עם חלב. אולם אם שכח וכבר עירב את התבשיל עם חלב או ששם גבינה על העוגה, כאן שזה בדיעבד, גם לרמ"א מותר לאוכלם.

70. מבואר בסוגיא שאם חתך צנון שהוא דבר חריף בסכין בשרי, אסור לאכול צנון זה עם חלב, ואף שתמיד כלל בדינו שבליעות יוצאות רק על ידי חום, כאן שזה דבר חריף וגם יש 'דוחקא דסכינא', הלחץ שהסכין לוחץ על הצנון כשחותכו, מצטרפים שתי גורמים אלו ומפליטים את הבלוע בסכין ונכנס לתוך הצנון. אולם עדיין קשה, הרי זה נותן טעם בר נותן טעם ומדוע אסור לאכלו עם חלב. ונתבאר פה חידוש נוסף שנאמר בדבר חריף, שהחריפות מתקנת ומשביחה את הטעם, ולכן הטעם שנבלע בצנון

מותר, אולם זה רק בדיעבד אם אירע כך. אבל לכתחילה אסור לבשל דגים בקערה בשרית על מנת לאוכלם עם חלב. וכן הוא לשון הגמרא דגים שעלו, משמע שקרה כך, אבל לכתחילה אין לעשות כן. ובעצם הדין נחלקו הראשונים, יש אומרים שדוקא דגים ורתחים שהוכנסו לקערה צוננת בשרית או להיפך קערה רותחת ודגים קרים, רק בזה נאמר הדין של נותן טעם שני. אבל כששניהם ורתחים, הדגים והקערה, באופן זה נבלע היטב הטעם שבקערה ועובר לדגים ונחשב טעם ראשון. כך מביא הש"ך בסעיף קטן ו' בשם הבית יוסף.

בחידושי הרשב"א מבואר וכן משמע בתוספות שכל ההיתר הוא רק אם נכנסו ורתחים לתוך הקערה [ולכאורה אפילו אם הקערה רותחת אבל איננה על האש] אבל אם נצלו ממש, כלומר הקערה עומדת על האש ועכשיו כח האש מרתית את הקערה והדגים. באופן זה עובר הטעם מהקערה לדגים בשלימות ונחשב טעם ראשון וכן כתבו התוספות בשם ריב"ן שאם התבשלו הדגים בקערה נחשב טעם ראשון. אולם הרמב"ן מחלק בין צליה לבישול ולדעתו בבישול כיון שהטעם מהקדירה יוצא לתוך מים, נאמר בזה דין נותן טעם שני אף על פי שהסיר על האש. והרבה ראשונים, הרמב"ן, הרשב"א, דעה אחת בתוספות, הר"ן, סוברים שאפילו בנצלו והתבשלו הדגים בקערה גם כן נאמר הדין של טעם שני.

ולהלכה פסק השלחן ערוך בסימן צ"ה כדעת המתירים שדגים שעלו בקערה מותרים בין נצלו ובין התבשלו ודעת הרמ"א שלכתחילה צריך לחשוש לדעות שאוסרים בין בצליה ובין

קילחי דליפתא — שרי. שקלחי הלפת מתוקים הם ואין טעם השומן ניכר בהם.

דסילקא — אסירי שהשומן נותן בהם טעם.

ואי פתך אם מערב בהו בשעת החיתוך, קלחים דליפתא, שחותך במעורב קלחים של לפת ושל תרד, כלומר חותך לפת אחת ואחריה תרד, שפיר דמי. שמבטל קלח הלפת את טעם השמנונית שעל הסכין. ואין התרדים מקבלים ממנו טעם.

בעא מיניה רב דימי מרב נחמן: מהו לאנחוי, להניח, כדא דמלחא גבי כדא דכמכא של כותח, שיש בו חלב? האם צריכים אנו לחשוש שמא יפול מן הכד של הכותח לכד המלח, ויבואו למלוח בשר במלח שמעורב בו כותח חלבי?

אמר ליה: אסור.

ועוד שאל רב דימי מרב נחמן: מהו להניח כד של כותח ליד כד דחלא חומץ, מאי? האם יש לנו לחשוש שמא יפול מן הכותח אל החומץ, ויבואו ליתן מהחומץ הזה לתוך תבשיל של בשר?

אמר ליה: שרי. שלא חוששים שמא ישפך הכותח לחומץ ויתגנו לתבשיל של בשר.

ומאי שנא מלח מחומץ?

אמר לו רב נחמן לרב דימי: אסביר לך את הטעם לחלק בין מלח לחומץ רק לבי תיכול כאשר תמדוד לי עלה, בתמורה להסברי, כורא דמלחא! והיינו, שתשלם לי כור מלח בשכרי!

מאי טעמא? מהו אכן החילוק בין מלח לחומץ?

נאמר דין זה. ואם כן לסיכום יוצא לנו שבדבר חריף התחדשו שלשה דברים: א' בולע גם כשהוא קר על ידי לחץ הסכין. ב' נותן טעם בר נותן טעם דינו כנותן טעם. ג' אינו בן יומו דינו כבן יומו. ולכן אם חתכו בצל בסכין בשרי אפילו שכבר עברו עשרים וארבע שעות מאז שנגע הסכין בבשר חם, הבצל יבלע את טעם הבשר שבסכין ויהיה דינו כסכין בן יומו והבצל נהיה בשרי ואם אחר כך יבשלוהו בסיר עם חלב יאסר כל האוכל. רק צריך לברר אם אין שישים פעמים בתבשיל שבסיר כנגד להב הסכין, ואם יש בסיר שישים פעמים כנגד הלהב, אף שאין שישים פעמים נגר הבצל, האוכל מותר ואף הבצל מותר [ש"ך סימן צ"ד סעיף קטן כ"ג]. מפני שבבצל נבלע טעם מהסכין ואין בבצל כמות בשר יותר ממה שהיה בלהב, וכאן לא שייך לומר 'חתיכה נעשית נבילה' ויחשב כל

לא נחשב לנותן טעם בר נותן טעם, אלא לטעם ראשון. זאת אומרת, שאפילו לדעות שכשמבשלים דגים בסיר בשרי אין בכח הבישול להוציא את כל הטעם הבלוע, ולכן זה נהיה טעם שני - נותן טעם בר נותן טעם, אבל דבר חריף בצירוף לחץ הסכין מוציא את הטעם הבלוע ומשביח אותו עד שנחשב לטעם ראשון.

עוד הסתפקו התוספות ממה שנתבאר במסכת עבודה זרה לגבי 'חלתית' שזה דבר חריף מאד, ולכן אם הוא בולע מכלי שיש בו טעם שאינו בן יומו, וכלל בידינו שאינו בן יומו אינו אסור, אבל חלתית על ידי חריפותה משיבחה את הטעם שאינו בן יומו ועושה אותו בחזרה לטעם משובח כמו בן יומו ואסור. והסתפקו התוספות האם דין זה יהיה גם בשאר דברים חריפים, ונפסק להלכה [עיין רמ"א סימן צ"ה ס"ב וסימן צ"ו ס"א וס"ג] שבכל דבר חריף

האי, הכותח שהתערב במלח איתיה איסורא בעיניה, שניכר הכותח במלח, ולכן אסור למלוח בו את הבשר, מפני שאינו מתבטל.

והאי, כשנפול הכותח לחומץ ליתיה איסורא בעיניה, וגם אין נותן הכותח טעם בחומץ ומתבטל, ולכן מותר למלוח בו את הבשר.

ההוא בר גוזלא גוזל קטן דנפל לכרא דכמכא של כותח. שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרניא, ואף על גב שיש בכותח מלח, ולא החשיב את זה כבישול.

אמר רבא מאן חכים למישרי כי האי גזונא, אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרניא.

קסבר רב חיננא: כי אמר שמואל "מליח — הרי הוא כרותח", גם לגבי בישול בשר בחלב, הני מילי היכא דאינו נאכל המליח מחמת מלחו. והיינו, שהיתה מליחותו מרובה ולא ניתן לאכלו אלא לאחר ששורים ומדיחים אותו במים. אבל האי כותחא הרי נאכל הוא מחמת מלחו. כלומר, אין מליחותו רבה.

והני מילי שמותר, כשנפל הגוזל והיה בשרו חי. אבל אם היה בשרו צלי — בעי קליפה, למעלה, מסביב.

ואי אית ביה בבשרו פילי בקעים — כוליה אסור, משום שבולע דרך הנקבים והסדקים.

ואי מתבל בתבלין — כוליה אסור, שהתבלינים מרככים אותו ובלע יותר.

אמר רב נחמן אמר שמואל: כבר שחתך עליה בשר צלי אסור לאכלה, לפי שהדם

היוצא מהבשר הצלוי נבלע בה.

והני מילי דאסמיק, שהיה בשר הצלי אדום.

והני מילי דאבריה, שעבר הדם בכיכר מצדו האחד לצדו השני.

והני מילי דאסמכיה, שהיה המוהל היוצא מהבשר סמך.

אבל קלישתא מוהל צלול — לית לן בה. שאינו נחשב דם.

שמואל שדי ליה לככר שכזאת לכלביה.

רב הונא יהיב ליה לשמעיה לשמשו, ולא אכלו בעצמו.

והוינן בהנהגתו של רב הונא: מה נפשך? אי שרי — לכולי עלמא שרי. אי אסור — לכולי עלמא אסור!?

ומשנינן: לעולם הוא מותר, אלא שאני רב הונא, דאנינא דעתיה שלא אכלו מחמת שהיה איסטניס, ולא מחמת איסור.

רבא אכיל ליה וקרי ליה "חמר בשר", דהיינו "יין הבשר".

אמר רב נחמן אמר שמואל: אין מניחין בלי ["בי דוגי", דלעיל] תחת בשר — עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו.

מנא ידעינן שמכאן ולהבא לא יזוב ממנו מראה אדום ושכבר מותר להניח תחתיו כלי?

אי מלחם יחד בכלי שאינו מנוקב, ונאסרים כל הדברים האחרים מחמת שבולעים מהדם היוצא מהעופות, אם כן, אפילו עופות ועופות נמו אסירי. מפני שדם שיצא מעוף זה נבלע בעוף השני.

אי בכלי מנוקב, אפילו דגים ועופות נמו שרי, שהרי הדם זב למטה.

ומשנינן: לעולם בכלי מנוקב. ושונים דגים — משום דרפו קרמייהו, שהקרום [העור העוטף את גופם הוא רך], ולכן קדמו ופליטי. ואילו עופות קמוטי, אינם ממהרים לפלוט את דמם, ולכן נאסרים הדגים, כי בתר דניחי דגים מפליטתם אז עדיין פליטי עופות, וחדר, ואז, כיון שהדגים כבר אינם עסוקים בפליטת דמם, בלעי מיניה, מדם העופות. אבל בשר בהמה הנמלח עם עופות אינו נאסר כי הוא טרוד לפלוט כל משך הזמן שפולטים העופות, וכל זמן שפולט אינו בולע.

רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה. ולמרות שמלח כדרך מליחה בכלי מנוקב, הסתפק האם גם כאן אומרים שכל זמן שפולט אינו בולע, ולא איכפת לנו שזב הדם של הטרפה על בשר השחוטה, או שמא זה שונה.

אתא לקמיה דרבא.

אמר ליה: מהפסוק שכתוב "הטמאים" — דורשים לאסור צירן, ורוטבן, וקיפה שלהן. והיינו, שאמנם דם הטרפה אינו נבלע בבשר

מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר: משתעלה תימרתו. שיעלה כעין עשן מהבשר. [ובלשון אחר ביאר רש"י — מאז שהגחלים תחתיו יעלו עשן, שכל עוד יוצא הדם הוא מכבה את הגחלים, ורק כשפוסק הדם ומתחילה השמנונית לצאת נדלקים הגחלים].

ק"ב-ב מתקיף לה רב אשי: ודלמא תתאה מטא, עילאה לא מטא?! שמא רק הצד התחתון הפונה כלפי האש נצלה, אבל הצד העליון עדיין לא נצלה, אלא, אמר רב אשי: לית ליה תקנתא, אלא משדא ביה לזרוק על הבשר וכן ליתן בכלי שמולחים בו תרתי גללי מלחא, שתי חתיכות מלח ובכך ישקע הדם לשולי הכלי, ואז ומשפיה, והיינו שאת השומן שיצוף מעל הדם מותר לשפוך במתינות, כדי שלא יתערב בו הדם, לכלי אחר, ולאכלו.

אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי: ומי אמר שמואל הכי?

והאמר שמואל: בכר שחתך עליה בשר אסור לאכלה!?

אמר לו רב אשי: שאני התם, בככר שחתך עליה בשר בסכין, דאנב דחקא דככינא פליט הבשר מהדם שנשאר בלוע בו.

אמר רב נחמן: דגים ועופות שמלחן זה עם זה — אסורין הדגים, מפני שהדם היוצא מהעופות נבלע בדגים, וכל שכן אם מלח את העופות עם מין בשר אחר.

והינין בה: היכי דמי?

לחוד שנבלע, כיון שזה 'היתרא' לא אומרים 'חתיכה נעשית נבילה' ומחשבים רק את כמות הבשר או החלב הבלועה.